

Stockholm 2019-08-16

Riksantikvarieämbetet

Sveriges hembygdsförbunds synpunkter på Riksantikvarieämbetets utkast till nationell världsarvsstrategi.

Sveriges Hembygdsförbund (SHF) lämnar här – i egenskap av landets största ideella organisation med inriktning på att uppmärksamma, ta tillvara, använda och utveckla landskapets naturvärden, kulturvärden och sociala värden – synpunkter på rubricerad remiss.

Ni har fått i uppdrag av regeringen att utarbeta en nationell världsarvsstrategi och vill i samarbete och dialog med berörda aktörer stämma av och inhämta synpunkter på ert utkast (utkastet) till strategi. Utkastet har beretts med Naturvårdsverket och Svenska Uneskorådet.

Utöver utkastet remitterar ni också ett utkast till förslag om ny förordning för världsarvsarbetet.

Den korta tiden för att svara på remissen, under perioden 5 juni–19 augusti, gör att vårt svar inte blir så djuplodande som vi vanligtvis brukar lämna och därför är våra synpunkter av övergripande karaktär. Vi har inte heller haft den möjlighet att bereda svaret i de regionala hembygdsförbund eller hundratals lokala hembygdsföreningar som har verksamhet i eller i relation till världsarven.

Våra synpunkter på det remitterade utkastet

Utgångspunkter

Enligt regeringsuppdraget ska den nationella strategin ge en samlad beskrivning av hur Sverige arbetar med Unescos världsarvskonvention idag och hur arbetet ska inriktas framöver. Uppdraget ska genomföras i samarbete med Naturvårdsverket och Svenska Uneskorådet och i dialog med andra berörda myndigheter, kommuner och aktörer inklusive förvaltare av världsarv.

Bakgrunden till uppdraget är att regeringen bedömer att det finns behov av att utveckla världsarvsarbetet i vissa delar, bl.a. avseende kunskap och kompetens för att stärka skyddet av världsarven och i förhållande till antagandet av Agenda 2030, politiken för global utveckling samt förändrade krav och omständigheter som påverkar världsarven. En världsarvsstrategi utgör också, enligt regeringen, ett led i regeringens ambition att kultur ska komma fler till del i hela landet.

Vidare utgör världsarven viktiga resurser för en hållbar lokal och regional utveckling och bidrar till ökad förståelse för hur samhällen har utvecklats. Världsarven är också viktiga besöksmål till en växande besöksnäring. Regeringen anger att syftet med uppdraget är att ytterligare tydliggöra roller, ansvar och framtida inriktning i arbetet med de svenska världsarven och världsarvskonventionen. Eftersom regeringen anger att strategin är nationell betyder det att det är Sveriges samlade hållning för världsarvsarbetet utifrån världsarvskonventionen som ska förtydligas och utvecklas.

Ni tydliggör att den huvudsakliga målgruppen för utkastet är uppdragsgivaren, men det är tänkt att strategin ska vara ett stöd för alla de aktörer som arbetar med världsarv och det omgivande samhället som behöver veta mer om världsarvsarbetet, hur det är organiserat och bör inriktas och utvecklas framöver. Detta bl.a. om ramarna för hur kunskap och kompetens hos allmänheten, aktörer som arbetar med världsarv samt politiker och beslutsfattare på myndigheter kan stärkas. Ni anger att er grundläggande analys har omfattat samtliga ideella organisationer som har ett ansvar i världsarvsarbetet.

Ni har också remitterat ett utkast till ny förordning för världsarvsarbetet. Förordningsändringarna syftar till att tillmötesgå olika aktörers önskan om att ansvar och roller i världsarvsarbetet borde återspeglas i författningar och myndighetsinstruktioner.

Övergripande synpunkter

Tillgång till det lokala natur- och kulturarvet har central betydelse för en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling. Hembygdsföreningar och annat föreningsliv som arbetar med det lokala landskapet (enligt europeiska landskapskonventionens definition) bidrar här med *kulturarvstjänster* och *kulturella ekosystemtjänster*.

SHF har få synpunkter på det välskrivna, pedagogiska och tydliga utkastet till nationell världsarvsstrategi och det framtida världsarvsarbetet som del av arbetet med att nå målen för Agenda 2030. Synpunkterna är att

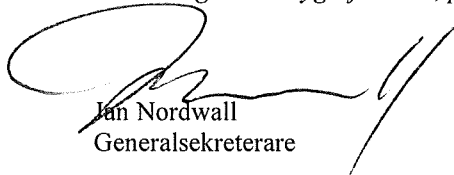
- enligt regeringsuppdraget ska världsarvsstrategin vara ett led i ambitionen att kultur ska komma fler till del i hela landet, att världsarven ska användas för lokal och regional utveckling, exempelvis som besöksmål för en växande besöksnäring. Strategin ska ge en samlad beskrivning av hur Sverige arbetar med Unescos världsarvskonvention idag och hur arbetet ska inriktas framöver, med fokus på bl.a. roller, ansvar och framtida inriktning. Världsarvsarbetet och världsarven ska därmed kunna vara förebilder eller metodutvecklande för tillvaratagandet och användandet av landskapets natur- och kulturvärden i stort. Fokus på den lokala utvecklingen i eller i anslutning till världsarvsområdena och de landskap och miljöer de representerar ligger i utkastet på världsarvens olika förvaltningsråd.

Hundratals hembygdsföreningar, arbetslivsmuseer, industriminnen och byggnadsvårdsföreningar verkar för en lokalt hållbar utveckling i och i relation till världsarven. Vi tror att utkastet (och själva världsarvsarbetet) kan tydliggöras något i beskrivningen av hur engagemanget och kunskapen inom ideella kulturarvsorganisationer och övrigt civilsamhälle kan tas tillvara i det framtida världsarvsarbetet, för utveckling av landskapets ekologiska, ekonomiska och sociala kulturarvstjänster. Ett tydliggörande skulle också ge oss som kulturarvsorganisation mer stöd och ledning i det fortsatta arbetet med att tillgängliggöra världsarven och det lokala kulturarvet. Tydliggörandena kan göras i utkastets avsnitt *Inledning om Genomförande (Analys)*; 2.3 om *Världsarven i samhällsutvecklingen*; 2.5.9 om *Föreningar*; 2.7.1 om *Samordning på lokal och regional nivå*; 2.7.5. *Förvaltning och skydd*; 2.11 om *Hantering av nya världsarv*; 2.13 *Strategins konsekvenser för berörda aktörer* och 2.13.10 *Regioner, museer, besökscentrum och naturrum tillsammans* med bilagorna 3 om *Hur arbetet bedrivs idag* och 6 *Strategisk inriktning för kommunikation och information om världsarv*.

- Vattenförvaltningsförordningens (2004:660) bestämmelse 4 kap. 3 § om att vattenmyndigheten ska förklara en ytvattenförekomst som konstgjord eller kraftigt modifierad, om exempelvis dess kulturvärden skulle skadas på ett betydande sätt av åtgärder som syftar till att uppnå god ekologisk status, trädde i kraft 1 januari 2019. Denna bestämmelse kan innebära att ytvattenförekomster i exempelvis världsarven *Falun och Kopparbergslagen* och *Engelsbergs bruk* ska förklaras som kraftigt modifierade, med påföljande ändring av miljö kvalitetsnormen enligt miljöbalken för ytvattenförekomsten, vilket i princip skyddar dammar i den mot utrivning eller förvanskning. Vattenförvaltningsförordningen kan därmed tas upp på utkastets lista över styrmedel för skydd av världsarven.
- Vi tillstyrker förslaget om att länsstyrelsen och regeringen, där det behövs, pekar ut världsarv, eller delar av dem som särskilda granskningsområden enligt 11 kap. 12 § plan- och bygglagen
- Vi rekommenderar att ni samlar de förändringar som ni föreslår för världsarvsarbetet på ett ställe i texten, så att de blir lätt överblickbara, även om de också bör redovisas under respektive delavsnitt.
- Vi tillstyrker förslaget att regeringen antar och beslutar om strategidokumentet i sin helhet, exempelvis i form av en regeringsskrivelse som ersätter Skr. 2001/02:171, *Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten*.
- SHF tillstyrker förslaget till ny världsarvsförordning.

Har ni frågor om detta remissvar och om fortsatt utveckling av civilsamhällets medverkan i världsarvsarbetet är ni välkomna att kontakta undertecknade.

För Sveriges Hembygdsförbund, på styrelsens uppdrag

Jan Nordwall
Generalsekreterare

Michael Lehorst
Kulturmiljöstrateg

